Міністерство освіти і науки України
Комунальний заклад
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Університет менеджменту освіти НАПН України
Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області
Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти
Запорізький національний університет
Національний університет цивільного захисту України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені М. В. Остроградського
Херсонська академія неперервної освіти

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових статей

Суми - 2025

УДК 378.046-021.68:[37.091.12-051:005.336.2]
І-66

Рекомендовано до друку Вченою радою
КЗ Сумський інститут післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 5 від 27.05.2025 р.)

Редакційна колегія:

С.М. Грицай – кандидат педагогічних наук, доцент
О. В. Гузенко – кандидат педагогічних наук, доцент
Г. Л. Єфремова – кандидат педагогічних наук, доцент
О.М. Клочко – кандидат педагогічних наук, доцент
С.М. Луценко – кандидат наук з державного управління, доцент
Д.М. Пінчук – старший викладач
Л.О. Семеновська – доктор педагогічних наук, професор
В.Б. Харламенко – кандидат педагогічних наук, доцент

Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти: збірник наукових статей / За заг. ред. Г. Л. Єфремової. Суми, 2025. 534 с.

У збірнику представлені наукові статті учасників Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти», що розкривають сучасний стан та перспективи розвитку компетентнісного підходу у системі освіти України; методологічні та методичні основи впровадження компетентнісного підходу в умовах післядипломної педагогічної освіті; інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах інклюзивної та безбар'єрної освіти; соціально-психологічний супровід розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів; компетентнісний підхід у НУШ: креативність, практичні вміння, навчання впродовж життя; безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки; розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти як умова НУШ.

Конференція проводиться за ініціативою кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту КЗ Сумський ОІППО з метою обговорення проблем розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти у контексті інноваційного розвитку державних інституцій та українського суспільства.

Наукові статті розміщено в авторській редакції.

«стрес», «адаптивність» та активізувати внутрішню мотивацію до особистісного розвитку.

Модуль 2. Емоційна грамотність та саморегуляція. Мета: навчити учасників розпізнавати власні емоції, розуміти механізми емоційної реакції та застосовувати методи самозаспокоєння.

Модуль 3. Робота з негативними переконаннями і тригерами. Мета: навчити виявляти автоматичні думки, негативні переконання та працювати з тригерами.

Модуль 4. Саморефлексія як механізм особистісної стійкості. Мета: розвинути здатність до глибокого самоспостереження, осмислення особистих стратегій дій і впливу власних установок.

Модуль 5. Побудова індивідуальної моделі резильєнтності. Мета: узагальнити знання, створити персональний план дій для збереження психологічної стійкості.

Література

1. Masten A. S. Resilience in Individual Development: Successful Adaptation Despite Risk and Adversity // Educational Psychologist. 2001. Vol. 35, № 2. P. 202–212.
2. Губарь О. В. Професійна саморефлексія вчителя як умова професійного розвитку. *Педагогічний дискурс*. 2019. Вип. 26. С. 39–43.
3. Овчарук О. В. Розвиток саморефлексії у вчителів: психолого-педагогічний підхід. *Психологія і суспільство*. 2020. № 2. С. 90–95.
4. Котляревська І. С. Психологічна резильєнтність педагога як основа професійної стійкості. *Психологія і педагогіка: методика і проблеми*. 2022. № 1. С. 110–115.
5. Романова М. В., Карамушка Л. М. Психологічне благополуччя в освітньому середовищі: психоедукаційні аспекти. *Соціальна психологія*. 2021. № 1 (73). С. 54–59.

Коломієць Микола,
Яцюк Дар'я
Київ

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВ/УЧЕНИЦЬ 5 КЛАСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИШИВКИ ХРЕСТИКОМ

У статті розглядається проблема формування ключових компетентностей на уроках технології в базовій школі. Зазначено, що проєктно-технологічна діяльність є основним видом організації уроків технологій має всі можливості для формування компетентностей. На прикладі творчого праєкту в 5 класі обґрунтовано, що використання проєктних технологій при навчанні учнів технології вишивки сприяють

формуванню ключових компетентностей за умови дотримання вимог до кожного етапу навчального проєкту.

***Ключові слова**: ключові компетентності, урок технології, проєктно-технологічна діяльність.*

Перехід української школи від навчання заради енциклопедичних знань до навчання задля підготовки до реалій життя зумовив пошук нової парадигми шкільної освіти. Такою парадигмою на сьогодні є компетентнісне навчання, що має на меті забезпечити роботу учнів з інформацією та опанування ними компетентностями, уміннями і навичками, які допоможуть їм бути успішними, конкурентними та динамічними на ринку праці. Як зазначає Н. Бібік компетентнісна освіта з відносно локальної педагогічної теорії перетворюється на суспільно значуще явище, яке стає основним у формуванні освітньої політики в державі, змісту освіти, вивченні її результатів [1].

Державним стандартом базової середньої освіти вимоги до обов'язкових результатів навчання визначено на основі компетентнісного підходу. До ключових компетентностей належать: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість і фінансова грамотність [4].

Формування означених компетентностей має відбуватися в процесі вивчення всіх освітніх галузей, виключно з технологічною [4; 5].

Реалізацію компетентнісного підходу в українську освіту досліджували вчені І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачева та інші. У нашій науковій розвідці ми виходимо із розуміння, що «компетентність – це інтегративне утворення особистості, що інтегрує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності» [2]. Підтримуємо думку Л. Гуцан про те, що «Бути компетентним – значить вміти реалізовувати знання, застосовувати досвід, волю і емоційний стан для

вирішення проблем у конкретних обставинах. <…> Більше того, набуття компетентностей залежить від активності, свідомого відношення до різних видів діяльності (праці, навчання тощо) [3, с. 53].

Забезпечити такі умови для розвитку ключових компетентностей, на нашу думку, можуть уроки технології, які реалізуються як проєктно-технологічна діяльність [6]

Проаналізуємо можливості формування ключових компетентностей на уроках технологій у 5 класі при вивченні модуля «Технології вишивання» першого розділу «Традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва» відповідно до модельної навчальної програми [6]. Використовуючи технологію вишивання хрестиком, учні розробили і виготовили декоративну вставку для чохла мобільного телефону (мал.1.).

Рис.1. Декоративна вставку для чохла мобільного телефону

Долучаючись до проектно-технологічного процесу створення виробів з вишивкою, учні усвідомлюють себе носіями й творцями культури свого народу, мають можливість побувати в ролі майже усіх професій у сфері вишивки: мистецтвознавця у сфері української вишивки, дизайнера вишивки, стиліста, вишивальника ручної вишивки та інших. А також приміряють на себе вимоги до цих професій, здійснюють аналіз особистого професійного плану, встановлюють відповідність змісту й умов праці привабливої професії особистим психологічним та фізіологічним можливостям тощо.

Учитель орієнтує процес проектно-технологічного навчання на врахування потреб, інтересів і можливостей учнів, діалогове спілкування

з ними, суб'єкт-суб'єктну взаємодію. Спілкування, учитель, учень стають складовими змісту технологічної освіти, самостійними центрами в процесі проектно-технологічного навчання. Людський фактор, перевірені історією духовні цінності, такі, як творчість, свобода, гідність, толерантність, справедливість, милосердя, добро, віра, надія, любов, співпраця, наполегливість, працьовитість, розсудливість, самоконтроль є основою проектно-технологічної педагогічної технології навчання.

На кожному етапі проєкту передбачається формування тих чи інших ключових компетентностей. Визначаючи головну діяльність учня на кожному етапі проєкту можна стверджувати, що виготовлення вишитих виробів сприяє формуванню ключових компетентностей, адже дозволяє досягти очікуваних результатів навчання визначених стандартом освіти (Таблиця 1).

Таблиця 1

Формування ключових компетентностей у процесі оволодіння технологією вишивки

Компетентність	Етап проєкту і діяльність учнів	Очікуваний результат
Вільне володіння державною мовою	На всіх етапах проєкту у процесі спілкування з учителем та однокласниками, пошуку та опрацювання інформації про об'єкт проєктування	Усвідомлення важливості розвитку української технологічної термінології, шанування державної мови під час виконання завдань у різних сферах діяльності.
Здатність спілкуватися іноземними мовами	Організаційно-підготовчий: у процесі пошуку інформації.	Усвідомлення зростання власних можливостей у роботі над проектом за умови володіння іноземними мовами.
Математична компетентність	Технологічний, конструкторський: розрахунок витрат матеріалу, вартості виробу, вимірювання заготовок, виготовлення конструкторсько-технологічної документації.	Усвідомлення ролі і значення точності та правильності вимірювань, обчислень і розрахунків для проектування і виготовлення виробів.
Компетентності	Технологічний,	Усвідомлення значення

у галузі природничих наук, техніки і технологій	конструкторський: властивості тканини і ниток та інших матеріалів для вишивання, технологія вишивання. Матеріали і технології оздоблення виробів.	технологій у повсякденному житті, необхідності дотримання технологічної послідовності у виготовленні виробів, використання наукового підґрунтя у процесі проектування.
Екологічна компетентність	Конструкторський, технологічний: виготовлення виробів із вторинних матеріалів, екологічно не шкідливих, способи зменшення відходів.	Усвідомлення ролі довкілля для життя і здоров'я людини, розуміння важливості грамотної утилізації побутових відходів і відходів виробництва.
Інформаційно-комунікаційна компетентність	Організаційно-підготовчий: використовують ІТ технології для розробки проєкту.	Шанування норм авторського права, виявлення поваги до інтелектуальної власності, усвідомлення ролі сучасних інформаційних технологій у проектуванні.
Навчання впродовж життя	Організаційно-підготовчий: самостійно розробляють ескізи для виготовлення виробу	Виявлення допитливості та наполегливості, самостійності, здатності долати труднощі та реагувати на зміни, усвідомлення потреб у постійному самовдосконаленні, прагненні пізнавати нове, підвищенні рівня власних знань.
Громадянські та соціальні компетентності	На всіх етапах: працюють самостійно та в команді з іншими на результат, розв'язують конфлікти, досягають компромісу.	Усвідомлення важливості рівних прав і можливостей усіх учасників проєкту як запоруки ефективної роботи, спрямованої на досягнення успішного кінцевого результату.
Культурна компетентність	На всіх етапах: виражають власні ідеї і почуття при виготовленні вишитих виробів.	Шанування творчого вираження ідей, народних звичаїв, традицій, культури збереження і розвиток традиційних технологій виготовлення виробів декоративно-ужиткового

		мистецтва.
Підприємливість та фінансова грамотність	Конструкторський, технологічний: ухвалюють рішення й оцінюють їх ефективність, розраховують вартість матеріалів, раціонально використовують ресурси.	Виявлення ініціативності, відкритості до нових ідей, впевненості і рішучості під час реалізації власних ідей; визнання своїх талантів, здібностей, вмінь і демонстрація їх у праці і творчості відповідальність за кінцевий результат власної і групової діяльності

Джерело: укладено авторами.

Аналіз наведених в таблиці даних свідчить, що проєктно технологічна діяльність учнів/учениць при вивченні технології вишивки у 5 класі на уроках технологій здатна забезпечити формування ключових компетентностей визначених нормативними документами у сфері освіти. Подальші дослідження мають спрямовуватися на розробку методики організації навчальних проєктів з різних видів технологій та критерії і механізмів оцінювання навчальних досягнень учнів/ учениць відповідно до груп результатів навчання.

Література

1. Бібік Н.М. переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. *Український педагогічний журнал.* 2015. №1. С. 47–58.

2. Головань, М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23–30.

3. Гуцан, Л.А. Компетентніший підхід у сучасній освіті. Формування базових компетентностей у вихованців позашкільних навчальних закладів: Матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції. Київ. ПП «Фірма «Гранмна». 2013. С. 52–56.
URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2349/1/Gutsan_50025.pdf (дата звернення 21.12.2025)

4. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 // База даних «Законодавство України» / Кабінет Міністрів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16 (дата звернення 21.11.2024)

5. Коломієць М., Харченко Н. Формування ключових компетентностей при виготовленні виробів у техніці лозоплетіння на уроках технологій у 5 класі. Технологічна освіта : сучасні реалії та перспективи розвитку: XIII Міжнародна науково-практична конференція, присвячена пам'яті академіка Дмитра Тхоржевського, 23 лютого 2024

року. Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку: X Міжнародна науково-практична конференція, присвячена пам'яті член-кореспондента НАПН України Віктора Сидоренка, 24 лютого 2024 року : Тези доповідей /за заг. ред.: Д. Кільдерова, В. Харламенко; 2024. С.130–134. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/44779/Kolomiiets-130-134.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 18.03.2025)

6. Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Кільдеров Д. Е., Мачача Т. С., Юрженко В. В., Луп'як Д. М.). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Tehnol.osv.gal/Tekhnol.5-6-kl.Kilderov.ta.in.14.07.pdf (дата звернення 24.03.2025)

Ніколаєнко Михайло,
Суми

ІНЖЕНЕРНЕ МИСЛЕННЯ В ОСВІТІ: ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНЯ XXI СТОЛІТТЯ

У статті розглядаються теоретичні та практичні аспекти формування інженерної компетентності учнів у контексті сучасної шкільної освіти. Здійснено аналіз поняття «інженерна компетентність» як інтегрованої здатності до технічного мислення, проєктної діяльності та використання цифрових технологій. Наведено приклади навчальних тем, проєктів та завдань, що сприяють розвитку інженерного мислення в учнів.

Ключові слова: *інженерна компетентність; STEM-освіта; проєктна діяльність; робототехніка; інформатика; технології; інтегроване навчання; інженерне мислення; arduino, Microbit.*

У сучасному світі, що стрімко змінюється під впливом технологічного прогресу, потреба у формуванні нових освітніх підходів стає дедалі актуальнішою. Одним із ключових напрямків розвитку освіти є підготовка молодого покоління до викликів, які вимагають здатності до інженерного мислення, конструкторської діяльності, творчого вирішення проблем і практичного застосування знань. Саме тому формування інженерної компетентності в школі набуває особливої важливості, зокрема в контексті впровадження принципів STEM–освіти та Нової української школи.